

Nr 111.

Av herr **Wagnsson m. fl.**, om ändrade tillsättnings- och avlöningsbestämmelser för kyrkomusiker m. m.

Vid upprepade tillfällen har under snart femtio års tid den svenska kyrkomusikerkåren hos statsmakterna anhållit att i likhet med andra befattningshavare få sina tjänstgörings- och löneförhållanden reglerade genom i lag givna bestämmelser. Frågan har varit föremål för ett flertal utredningar och behandlats av såväl riksdag som kyrkomöte men väntar det oaktat alljämt på sin lösning.

Ett för stora delar av kåren synnerligen betydelsefullt beslut fattades av 1938 års riksdag genom antagande av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående särskilda grunder för klockar- och organistlöns bestämmande. Genom att det föråldrade naturaavlöningsystemet därmed avskaffats även för kyrkomusikerna, synes ett viktigt hinder för ett snabbt ordnande av hithörande förhållanden hava undanröjts.

Vid en uppvaktning för dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet den 6 augusti 1936 överlämnades en »Promemoria angående organist- och kantorsbefattningarna», vilken allt fortfarande torde äga aktualitet. Sveriges Allmänna Organist- och Kantorsförening har emellertid under år 1939 företagit en undersökning angående kårens nuvarande tjänste- och avlöningsförhållanden, från vilken vi anhålla att få meddela följande sammanfattning.

Undersökningen omfattar 2.257 kyrkomusikertjänster, vilket torde motsvara ungefär nittio procent av landets samtliga befattningar av denna art.

På grund av att befattningarna i Stockholm i såväl tjänstgörings- som avlöningshänseende betydligt skilja sig från befattningarna inom övriga delar av landet, hava de icke medtagits i den följande utredningen.

Med borttagande av de 39 stockholmsbefattningar, från vilka uppgifter föreligga, återstår 2.218 befattningar från övriga delar av landet, vilka således utgöra underlag för den följande sammanställningen.

De inkomna uppgifterna fördela sig mellan de olika stiften på följande sätt:

	Självständig tjänst		Förenad tjänst	
	Examinerad innehavare	Oexaminerad innehavare	Examinerad innehavare	Oexaminerad innehavare
Uppsala ärkestift	27	7	191	38
Linköpings stift	26	4	144	7
Skara »	19	35	89	122
Strängnäs »	19	4	132	11
Västerås »	22	13	101	9
Växjö »	24	6	193	18
Lunds »	201	1	85	8
Göteborgs »	66	23	86	51
Karlstads »	14	11	68	35
Härnösands »	6	5	110	30
Luleå »	16	21	42	3
Visby »	5	8	8	64
Hela landet	445	128	1.249	396
Stockholms stad	39	—	—	—

Med anledning av att de oexaminerade kyrkomusikerna, evad det gäller sådana med förenad eller med självständig tjänst, i allmänhet återfinnas i mindre församlingar, ha dessa två grupper i fortsättningen sammanförts till en, och materialet sålunda grupperats kring a) examinerade befattningshavare med självständig tjänst, b) examinerade befattningshavare med förenad tjänst, c) oexaminerade befattningshavare.

Utöver den tjänstgöring vid en högmässa varje söndag, som är regel, förekomma i stor omfattning särskilt för städernas organister aftonsångs-, ottesångs-, barn-, ungdoms- och veckogudstjänster. Stundom tillkommer även en extra högmässa pr sön- och helgdag. Antalet dylika »extra» gudstjänster kan i enstaka fall uppgå till 200 pr år eller mera. För städernas självständiga befattningar utgör medeltalet 69 pr år, medan siffran för övriga självständiga tjänster blir ungefär 13, för förenade 11 och för oexaminerade befattningshavare 8.

Fall, där tjänsteinnehavare har att tjänstgöra vid med än en högmässa varje söndag, förekomma praktiskt taget endast i Lunds och Göteborgs stift och där så gott som uteslutande bland de självständiga tjänsterna. Från Lunds stift har sålunda uppgivits 134 fall av duplikation och från Göteborgs stift 20 fall.

Kyrkliga förrättningar — bröllop och begravningar — utgöra pr 1.000 församlingsinvånare i medeltal 12 pr år.

De sysslor, som tidigare åvilade klockare, ha numera i allmänhet överlåtits på andra befattningshavare. Men även här råder en mycket stor ojämnhet. Medan en och annan har sig ålagt både att försälja gravplatser, hava upp-

sikt över kyrkogården, räkna och redovisa kollektmedel, vårda kyrkans inventarier (t. o. m. ombesörja tvättning av kyrkans linnepersedlar), tillse att kyrkobetjäningen fullgör sina åligganden och kanske dessutom att regelbundet tjänstgöra på pastorsexpeditionen, äro de allra flesta helt eller delvis befriade från dessa uppdrag.

Följande tabell visar, hur stor procent av antalet anställda som har att taga befattning med de olika uppgifterna:

	a)	b)	c)
	självständiga förenade oexaminerade		
Kollektredovisning	12	27	26
Gravplatsförsäljning	3	13	6
Inventarievård	4	13	10

Ett till övervägande del frivilligt oavlönat arbete av den största betydelse för särskilt ungdomens musikaliska fostran är den övning och ledning av olika slags körer, som kyrkomusikerna numera handhava. Den procentuella förekomsten av körer av olika slag i förhållande till det totala antalet befattningshavare åskådliggöres i nedanstående tabell:

	a)	b)	c)
Blandad kör	47 %	56 %	26 %
Barnkör	9 »	24 »	12 »
Damkör	4 »	4 »	2 »
Manskör	1 »	2 »	1 »
Samtliga körer i förhållande till antalet befattningar	61 »	86 »	41 »

Utvecklingen har således, klockarstadgorna till trots, slagit in på den väg, som av kyrkomusikerkåren alltid förfäktats som den riktiga, nämligen att en kyrkomusikers uppgifter framför allt böra vara av musikalisk art, och att av de gamla s. k. klockarsysslorna endast det bör räknas till hans åligganden, som icke lämpligen kan uppdragas åt annan befattningshavare.

De nu utgående lönerna variera i otroligt hög grad. I en församling på Gotland (självständig tjänst) med 500 invånare betalas organisten med 350 kronor pr år, medan en befattning i Skåne (700 invånare) inbringar 5.000 kronor om året. I Västerås stift förekommer å en förenad tjänst en lön av 3.100 kronor, medan i Skara stift en liknande tjänst på ett ställe »avlönas» med 200 kronor. Att märka är, att det i samtliga fall gäller kyrkomusiker, som avlagt i lag föreskrivna examen. Att de oexaminerade befattningshavarna i lönehänseende äro sämst ställda är självklart.

Genomsnittslönen för olika stift utgör för närvarande:

	a)	b)	c)
Uppsala ärkestift	2.604 kr.	844 kr.	580 kr.
Linköpings stift	2.587 »	773 »	666 »
Skara »	2.232 »	653 »	444 »
Strängnäs »	2.644 »	825 »	538 »
Västerås »	2.965 »	902 »	402 »
Växjö »	2.097 »	634 »	455 »
Lunds »	3.169 »	708 »	597 »
Göteborgs »	2.733 »	839 »	472 »
Karlstads »	2.283 »	801 »	390 »
Härnösands »	3.206 »	770 »	214 »
Luleå »	2.239 »	792 »	534 »
Visby »	1.520 »	381 »	288 »
Hela landet (utom Sthlm)	2.826 »	772 »	434 »
Stockholms stad	4.828 »	—	—

Som motivering i övrigt till nedan återgivna instruktions- och löneförslag anför Organist- och Kantorsföreningen följande:

En kyrkomusikerlön bör så avvägas, att befattningshavaren skall kunna åläggas att *utan extra ersättning tjänstgöra* vid *alla de gudstjänster*, som av församlingens prästerskap anordnas i *kyrkan*, och vid *alla de kyrkliga förrättningar*, som av församlingens medlemmar påkallas. Det senare är ett självklart demokratiskt krav. Huruvida ett bröllop eller en begravning skall förrättas i kyrkan, får inte bli beroende av, om vederbörande anser sig ha råd att betala den eller de funktionärer, som äro erforderliga vid förrättningen.

Ett annat i vår demokratiska tid lika självklart krav gäller församlingarnas rätt till förmånen av *examinerade* kyrkomusiker. Av ekonomiska skäl har man hittills på många håll avstått härifrån. Det har för de små församlingarna med endast några hundratal invånare ofta blivit allt för betungande att betala t. o. m. så små belopp som medeltalet av nu utgående kyrkomusikerlöner utgör. Det finns församlingar, vilka måste uttaxera upp till 50 öre och mera pr bevillningskrona för att kunna betala en organistlön av 300 à 400 kronor. Men dylika ekonomiska skäl kunna icke för all framtid få vara avgörande, då det gäller besättande av kyrkomusikertjänst. Med samma rätt, som församlingarna — oavsett sin större eller mindre folk mängd — äga anställa examinerade präster och lärare bör varje församling erhålla möjlighet att anställa en kyrkomusiker, som innehar vederbörlig kompetens för sin uppgift.

Men om, såsom redan är fallet, kompetenskraven skola bestämmas av statliga myndigheter, så måste konsekvensen fordra, att lönen också blir i lag bestämd. Det är uppenbart oriktigt att ålägga en befattningshavargrupp dyra

utbildningskostnader och sedan helt utlämna den åt den kommunala självbestämmningsrättens godtycke, när lönen skall fastställas.

Enligt Sveriges Allmänna Organist- och Kantorsförenings uppfattning böra de grunder, efter vilka lönen bestämmes, medföra

- a) en bestämd minimilön,
- b) ersättning för ökat arbete i större församlingar,
- c) gottgörelse för högre utbildningskostnader i de fall, då sådana krävas,
- d) kompensation för dyrare levnadskostnader å vissa orter,
- e) ålderstillägg,
- f) rätt till semester.

Som minimibelopp för självständig tjänst, för vilken högre examen fordras, föreslår föreningen 3.500 kronor, varifrån avgår ersättning för tillhandahållen bostad och ved.

Ett belopp av 500 kronor föreslås som kompensation för skillnaden i utbildningskostnader för den högre och den lägre examen. Med borttagande av denna summa erhålles ett lönebelopp av 3.000 kronor inklusive bostad och ved vid en självständig befattning, där endast lägre examen kräves. Detta är också enligt vår mening den minsta lön, som kan anses skälig.

För förenad tjänst har den föreslagna lönen beräknats efter arbetets omfattning. Främst kommer tjänstgöring vid c:a 60 högmässor pr år. Med tanke på dels det arbete, som kräves för förberedelser av olika slag, dels därpå, att lönen skall inbegripa ränta och amortering av studiekostnader, dels slutligen på det med tjänsten förenade ansvaret bör ersättningen icke sättas lägre än till 15 kronor pr tjänstgöringstillfälle eller sammanlagt 900 kronor för år. Därtill bör läggas motsvarande ersättning för övriga gudstjänster — enligt utredningen 11—15 pr år — beräknad till 200 kronor. Slutligen bör minimilönen inbegripa ersättning för ledande av kyrkokör, vilken ersättning bör sättas till lägst 300 à 400 kronor.

Med stöd av här nämnda beräkningsgrunder har den sammanlagda minimilönen vid förenad tjänst föreslagits till 1.400 kronor.

Till dessa minimilöner anses böra läggas ett »förrättningsarvode» beräknat efter 10 kronor pr 100 av församlingens medlemmar. Denna siffra anses synnerligen lågt tilltagen. Redan nu är förrättningarnas antal uppe i c:a 12 pr 1.000 församlingsmedlemmar, och om dylika förrättningar komma att bli fria från avgift, måste man räkna med en kraftig stegring av antalet. Och redan nu är det vanligaste honoraret för en dylik tjänstgöring tio kronor.

De föreslagna lönebeloppen ävensom förslaget till tjänsteinstruktion hava av samtliga stiftsföreningar och ombudsmötet, representerande i närvarande stund omkring $\frac{4}{5}$ av kyrkomusikerkårens hela numerär, enhälligt antagits.

På uppdrag av Sveriges Allmänna Organist- och Kantorsförening har dess Centralstyrelse uppgjort och till ecklesiastikministern överlämnat följande utkast till tjänsteinstruktion och lönebestämmelser för Sveriges kyrkomusi-

ker, vilka förslag enligt föreningens uppfattning innehålla det väsentligaste av vad som bör ligga till grund för en kommande lagstiftning.

Förslag till tjänsteinstruktion.

Kyrkomusiker åligger:

I. A. 1) *vid befattning icke förenad med folkskollärartjänst* (s. k. självständig befattning),

att inom vederbörande församling leda församlingssången vid allmän gudstjänst i kyrkan eller vid av Kungl. Maj:t eller domkapitel föreskriven gudstjänst i annan gudstjänstlokal samt vid förrättning i kyrka eller kapell, där ej särskild kyrkomusiker är anställd;

2) *vid befattning förenad med folkskollärartjänst*, att inom vederbörande församling leda församlingssången vid allmän gudstjänst i kyrkan samt i fråga om annan gudstjänstlokal endast vid sådan gudstjänst som med domkapitlets medgivande och med gudstjänstens inställande i kyrkan annorstädes anordnas, ävensom vid förrättning i kyrka eller gravkapell, där ej särskild kyrkomusiker är anställd;

B. att, då jordfästning ej kan försiggå i kyrka eller gravkapell utan hålles å kyrkogård, ävenledes leda församlingssången vid förrättningen.

Anm. Beträffande innehavare av förenade befattningar må dennes medverkan vid kyrkliga förrättningar företrädesvis förläggas till sön- eller helgdag, eller, om sådan medverkan måste förläggas till söckendag, tiden för förrättningen så ordnas, att befattningshavarens lärarverksamhet icke hindras.

II. att vid vigsel och jordfästning i kyrka och kapell utföra jämväl in- och utgångsmusik;

III. att mot särskilt arvode på ovannämnda sätt biträda vid förrättningar gällande inom församlingen icke kyrkoskrivna personer samt vid konfirmation av sådan konfirmationsgrupp, som erlägger avgift för undervisningen;

IV. att mot på förhand med kyrkomusikern överenskommen gottgörelse vid förrättningar utföra musik utöver vad ovan sagts;

V. att under högst sex timmar årligen meddela undervisning åt konfirmander i psalmsång och mässans för församlingssång avsedda partier;

VI. att verka för åstadkommande av kyrkokör — en eller flerstämmig — där erforderligt anslag till sådan kör beviljas, samt repetera med och leda densamma;

VII. att vårda församlingens orgelverk, hålla dess tungstämmor stämda — beträffande större orgelverk med hjälp av på församlingens bekostnad anlitad tekniker — avhjälpa mindre felaktigheter å orgeln samt till pastor ofördröjligen anmäla sådana å densamma uppkomna brister, som ej av kyrkomusikern kunna avhjälpas;

VIII. att handhava kyrkans musikalien och däröver upprätta förteckning;

IX. att, då tjänstgörande präst av laga hinder är urståndsatt att förrätta högmässa, verkställa lysning och uppläsa allmänna kungörelser.

Anm. Kyrkomusiker bör, så vitt möjligt, av pastor minst tre dagar i förväg underrättas om all tjänstgöring, som ej står i samband med ordinarie gudstjänst.

Förslag till löneroglering.

1. *Befattningshavarna indelas i två grupper:*

- a) Självständig kyrkomusikerbefattning;
- b) Med folkskollärartjänst förenad kyrkomusikerbefattning.

2. *Lönebelopp:*

I. *Grundlön.*

A. För självständig kyrkomusikerbefattning 3.000 kronor pr år.

B. För förenad befattning 1.400 kronor pr år.

I stadsförsamlingar om minst 3.000 inv. och i landsförsamling om minst 5.000 inv., där enligt bestämmelserna i Kungl. kungörelsen den 30 april 1930 högre kompetens fordras, höjes grundlönen med 500 kronor. I förenade stads- och landsförsamlingar, där sammanlagda invånarantalet uppgår till 3.000, skola bestämmelserna för stadsförsamling äga tillämpning. Härovan nämnda lönebelopp avse dyrortsgrupp A och föreslås under den förutsättningen att lönerna dyrortsgrupperas enligt de grunder för dyrortstillägg som tillämpats i det för statens befattningshavare gällande civila avlöningsreglementet.

II. *Tilläggsbelopp.*

a) 10 kronor för varje fullt hundratal av församlingens medlemmar intill 20.000 invånare.

b) Tre ålderstillägg, vardera utgörande tio procent av grundlönen, att utgå efter resp. fyra, åtta och tolv års oförvitlig tjänstgöring.

c) Skjutsersättning i enlighet med för prästerskapet gällande bestämmelser.

d) Rörligt tillägg och kallortstillägg i enlighet med bestämmelserna i det för statens befattningshavare gällande civila avlöningsreglementet.

3. *Särskilda yrkanden:*

a) Skäligt lönetillägg bör utgå, då tjänstgöring i regel förekommer vid mer än en högmässa varje sön- och helgdag eller då tjänstgöring kräves vid ett relativt större antal extra gudstjänster årligen.

b) Kyrkomusiker åtnjuter årligen intill fyllda fyrtio år fyra veckors semester och efter uppnådd fyrtioårsålder fem veckors semester. Då fråga är om förenad tjänst skall semestern givas i förening med skolferierna.

c) Vid huvud-kyrka må församling med vederbörligt tillstånd anställa särskild organist och särskild kantor liksom ock erforderliga kyrkomusiker för andra inom församlingen vederbörligen godkända gudstjänstlokaler.

d) Tillhandahåller församlingen bostad, skall denna motsvara bestämmelserna i den boställningsordning, som bör fastställas i samband med lönerogleringen, och är befattningshavaren skyldig erlagga hyra enligt av Kungl. Maj:t fastställt hyrespris.

e) Bestämmelser rörande kyrkomusikers löneförmåner vid tjänstledighet av skilda slag utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande stadganden i civila avlöningsreglementet.

f) Den som vid lönerogleringens ikraftträdande på förordnande innehåft kyrkomusikertjänst under en tid av minst tre år eller utan avlagda examina innehar dylik befattning förklaras som ordinarie innehavare av tjänsten ifråga.

g) Slutlönen för kyrkomusikerbefattning i Stockholm må, oavsett församlingens invånarantal, icke understiga 7.500 kronor.

Framställningen, som överlämnades till ecklesiastikministern i oktober månad år 1939, har ännu icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

På grund av de inträdda prisstegringarna och den i övrigt pressande dyrtiden har frågan för den kår, det här gäller, fått ökad aktualitet. De kyrkliga kommunerna, från vilka avlöningarna utgå, hava endast i ett begränsat antal fall och i allmänhet med otillräckliga belopp ansett sig skyldiga att kompensera dyrtiden. Det ojämförligt största antalet kommuner torde på grund av skatteförhållanden eller av andra orsaker icke hava vidtagit åtgärder till beviljande av sådan kompensation. På grund härav har kyrkomusikerkåren kommit att intaga en särställning, som kan komma att medföra menliga följder ej blott för kåren själv utan även för kyrkan och det gudstjänstliga livet. Det kan, om nuvarande anställnings- och lönevillkor allt framgent skola bestå, befaras, att intresset för dessa tjänster och de därmed förenade uppgifterna komme att minska på ett sätt, som ytterst går ut över kyrkan själv. Ej minst gör sig det minskade intresset redan märkbart, när det gäller nyrekryteringen till befattningarna. Antalet examinander vid organist- och kantorsexamina har under senare år visat en påtaglig minskning.

Med stöd av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om den ytterligare utredning av detta ärende, som kan anses erforderlig, samt därefter framlägga förslag till

dels nya bestämmelser rörande tjänstetillsättning m. m. för kyrkomusiker,

dels en för hela riket gällande instruktion för dessa tjänster,

dels slutligen lönebestämmelser för ifrågavarande befattningshavargrupp.

Stockholm den 22 januari 1941.

Ruben Wagnsson.

David Norman.

Karl Sandegård.

I motionens syfte instämmer:

Torsten Caap.